

short communications

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท

**People Participation in the Conservation of Khao Rao Thian Tong
Community Forest in Chai Nat Province**

กิตติศักดิ์ แก้ววารี

วุฒิพล หัวเมืองแก้ว

อภิชาติ ภัทรธรรม

Kittisak Kaewvaree

Wuthipol Hoamuangkaew

Apichart Pattaretuma

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Faculty of Forestry, Kasetsart University, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand

E-mail: krating39@hotmail.com

รับต้นฉบับ 19 กุมภาพันธ์ 2553

รับลงพิมพ์ 19 เมษายน 2553

ABSTRACT

The objectives of the study were to determine the level of people participation and factors affecting participation in the conservation of the Khao Rao Thian Tong Community Forest. The Khao Rao Thian Tong Community Forest was established in 1999, in Chai Nat province and covers an area of 993 rai. Data was collected by a designed questionnaire, with 83 respondents interviewed. Basic statistical analysis was used for each independent variable, involving percentage, mean and standard deviation, while a t-test and F-test were used for hypothesis testing.

The results of the study indicated a moderate level of people participation in the conservation of the Community Forest. Factors affecting people participation in the conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest at a significant level were social status and comprehension of conservation requirements for the community forest. There was no significant effect on the level of people participation in the conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest among the remaining factors of: gender, age, membership of the community forest conservation group, receiving information relating to the community forest conservation, attending related training courses on community forest conservation and expected benefits.

Keywords: participation, conservation, community forest

บทคัดย่อ

การศึกษาวัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองได้รับการจัดตั้งเป็นป่าชุมชน เมื่อปี

พ.ศ. 2542 มีพื้นที่ 993 ไร่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเขาราวเทียนทองจำนวน 83 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ แต่ละตัวประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติ t-test และ F-test

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัด ชัยนาท ได้แก่ สถานภาพทางสังคม และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยหลัก ส่วน ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ อายุ การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนและผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากป่าชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ ป่าชุมชน

คำนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ และมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ดี สังคมมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจ สังคม และการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงอารยธรรม ทำให้มีความต้องการอันหลากหลายเกิดขึ้น เป็นผลให้ความต้องการใช้ประโยชน์จากป่าไม้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการพัฒนาของท้องถิ่น การประกอบอาชีพ และการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งได้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้โดยขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ ลดลงและเสื่อมโทรมลง มีผลต่อความมั่นคงของชาติ สร้างปัญหาความขัดแย้งในสังคม อันเกิดจากการแย่งกันใช้ประโยชน์ทรัพยากร และเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงติดตามมา เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูพร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป้องกันสภาวะสิ่งแวดล้อมในชนบท และในเมือง ด้วยการสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้น

ชุมชนบ้านเขาราวเทียนทอง เป็นชุมชนตัวอย่างอีกแห่งหนึ่งที่รวมพลังกัน ด้วยความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์ป่าเขาราวเทียนทอง ซึ่งมีเนื้อที่ 993 ไร่ เอาไว้ได้จนถึงปัจจุบัน และได้ประกาศเป็นป่าชุมชน เรียกว่า “ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง” ด้วยการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาด้วยความสามัคคี ทำให้ป่าผืนนี้รอดจากเงื้อมมือของนายทุนและผู้มีอิทธิพลที่จะเข้ามาบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกยูคาลิปตัสและสะเดาซึ่งก็จะทำให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว ส่วนป่าที่เหลือก็กลายเป็นป่าเสื่อมโทรมเนื่องจากขาดการดูแลรักษา ซึ่งชุมชนบ้านเขาราวเทียนทองสามารถรักษาป่าผืนนี้เอาไว้ได้ และจากการที่ชุมชนบ้านเขาราวเทียนทอง สามารถดูแลรักษาป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง เอาไว้ได้นั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคน ว่ามีปัจจัยทางสังคมด้านใดบ้างที่ทำให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนผืนนี้ รวมถึงระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนว่ามีมากน้อยขนาดไหน

อุปกรณ์และวิธีการ

กำหนดประชากร โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) และกำหนดขนาดของตัวอย่างใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (1970) ได้

เท่ากับ 81 ครั้วเรือน ดำรงครั้งนี้ใช้จำนวนตัวอย่าง 83 ครั้วเรือนจากประชากร 103 ครั้วเรือนและสร้างแบบสอบถามจากแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสำรวจภาคสนาม และวัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษา และทำการทดสอบแบบสอบถามทดสอบ (pretest) ความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์กับโปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิธี “Cronbach's Alpha Coefficient” ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจะสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือเป็นตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนได้ทั้งหมด 83 ชุดจากทั้งหมด 103 ครั้วเรือน ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 1-5 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive analysis) และวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ทางสถิติของตัวแปรในการวิจัย ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้ t-test และ F-test แบบ One-way ANOVA ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลและวิจารณ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.25 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน และการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 และ 2.43 ตามลำดับ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.13 ดังแสดงใน Table 1

Table 1 People Participation in the Conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest.

Participation	Mean	SD	Level
Analysis of problems	2.43	1.27	moderate
Planning	2.13	1.41	moderate
Practices	3.25	0.89	maximum
Tracking and evaluating performance	2.74	0.96	moderate
Total	2.64	1.13	moderate

Note: SD: standard deviation

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่มีความต่างทางเพศ จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองแตกต่างกัน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทั้ง 2 กลุ่ม ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.767 ค่า df เท่ากับ 81 และค่า p-value เท่ากับ 0.761 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ คือ 0.05 แสดงว่าประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่มีเพศต่างกัน

มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุญ (2542) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่ากรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลัน จังหวัดสระบุรี พบว่า เพศ ไม่ใช่อุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า ทั้งนี้เนื่องจาก สังคมไทยในสมัยนี้ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิง ต่างก็มีบทบาท หน้าที่ เท่าเทียมกัน ไม่

เหมือนสังคมไทยในสมัยก่อนที่จะให้ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการถางป่า การปลูกต้นไม้ การอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นต้น ก็มีผู้หญิง

เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ เสมอ และกิจกรรมเหล่านั้นก็ไม่ได้ระบุว่ากิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งจะต้องเป็นของเพศชายหรือหญิงเท่านั้น ดังแสดง Table 2

Table 2 Gender comparison of people participation in the conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest.

Gender	n	Mean	SD
Male	35	2.83	1.009
Female	48	2.67	0.922
Total	83	5.50	1.931
t		0.767	
p-value		0.761	

Note: n: number of samples;
SD: standard deviation;
t: t-test one tailed value;
df: degree of freedom;
Significance determined at the $p < 0.05$ level

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองแตกต่างกัน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทั้ง 4 กลุ่ม ค่า F ที่คำนวณได้เท่ากับ 1.353 ค่า df เท่ากับ 82 และค่า p-value เท่ากับ 0.263 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ คือ 0.05 แสดงว่าประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุรณ์ (2542) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่ากรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี พบว่า อายุ ไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งกลุ่มที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง

อาทิ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง กลุ่มเยาวชนต้นตอ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแปรรูปถนอมอาหาร ซึ่งสมาชิกกลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัว ในการจูงใจให้สมาชิกในครอบครัวเกิดจิตสำนึกและให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองของประชาชนทุกกลุ่มอายุ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ไม่แตกต่างกัน และการเข้าร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ที่ไม่ได้มีการกำหนดช่วงอายุของผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชน ดังแสดงใน Table 3

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองแตกต่างกัน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ -2.009 ค่า df เท่ากับ 81 และค่า p-value เท่ากับ 0.020 ซึ่งมีค่า

Table 3 Compare the average People Participation in the Conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest by age.

Age	n	Mean	SD
Less than 20 years	1	1.25	0.000
20-39 years	25	2.77	0.654
40-59 years	42	2.85	0.978
60 years or more	15	2.49	1.253
Total	83	2.74	0.957
F		1.353	
p-value		0.263	

Note: n: number of samples;
SD: standard deviation;
df: degree of freedom
Significance determined at the $p < 0.05$ level

น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ คือ 0.05 แสดงว่า ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสิษฐ์ (2528) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรรมการสภาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่าการมีตำแหน่งอื่นๆ ในชุมชนมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมในสังคมไทย การที่มีสถานภาพทางสังคม หรือตำแหน่งทางสังคม ถือได้ว่าเป็นที่ได้รับการยอมรับนับถือ ถือว่าเป็นเกียรติยศของครอบครัว ว่าเป็นคนของสังคมและเป็นกลุ่มผู้นำของชุมชน ซึ่งต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมในหมู่บ้านเขาราวเทียนทอง คือ กลุ่มคนที่ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการป่าชุมชน ครู ที่ปรึกษากรรมการหมู่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ เป็นต้น โดยมีบทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ต้องแสดงหรือกระทำตามสถานภาพที่ตนรับผิดชอบอยู่มากกว่าประชาชนทั่วไป ที่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน การเข้าไปมีส่วนร่วม

ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองทุกๆ กิจกรรมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล จึงมีมากกว่าประชาชนที่ไม่มีสถานภาพทางสังคม ดังแสดงใน Table 4

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีและไม่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ -1.666 ค่า df เท่ากับ 81 และค่า Sig. เท่ากับ 0.833 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้คือ 0.05 แสดงว่า ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีและไม่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสพสุข (2531) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทอง ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่า

ชุมชนหรือไม่เป็นก็ตาม จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน อาทิ การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ การบวชป่า การทำแนวกันไฟ ทั้งนี้การกระจายข่าวสารที่เกี่ยวข้องการอนุรักษ์ป่าชุมชนของผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการป่าชุมชน อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในหมู่บ้านเขาราวเทียนทองเกิด

การรักษามากขึ้น รวมถึงการบอกปากต่อปาก และเสียงตามสายด้วย จึงเป็นการผลักดันให้ประชาชนโดยส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกกลุ่มหรือไม่ก็ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองมากขึ้น ดังแสดงใน Table 5

Table 4 Social Status Comparison of People Participation in the Conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest.

Social status	n	Mean	SD
No status	68	2.64	0.875
Status	15	3.18	1.202
Total	83	2.91	1.0385
t		-2.009	
p-value		0.020	

Note: n: number of samples;
SD: standard deviation;
t: t-test one tailed value;
df: degree of freedom;
Significance determined at the $p < 0.05$ level

Table 5 Group Membership Activity Comparison of People Participation in the Conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest.

Group membership	n	Mean	SD
No group activities	41	2.91	0.929
Group activities	42	2.57	0.964
Total	83	2.74	0.9465
F		-1.666	
p-value		0.833	

Note: n: number of samples;
SD: standard deviation;
t: t-test one tailed value;
df: degree of freedom
Significance determined at the $p < 0.05$ level

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทั้ง 5 กลุ่ม ค่า F ที่คำนวณได้เท่ากับ 1.601 df เท่ากับ

82 และค่า p-value เท่ากับ 0.182 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ คือ 0.05 แสดงว่าประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองไม่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุรณ์ (2542) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่ากรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสก จ.สุราษฎร์ธานี พบว่า การรับรู้ข่าวสาร ไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนบ้านเขาราวเทียนทอง มีความเกี่ยวข้องกับป่าชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาทิเช่น เก็บหาของป่า เป็นแหล่งสมุนไพร เป็นแหล่งไม้ใช้สอย ทำให้ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองมีความผูกพันกับ

ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง และได้มีการสืบทอดวิธีการในการใช้ประโยชน์ และการดูแลรักษาป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัว ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชน จากอีกรุ่นหนึ่งมาสู่รุ่นหนึ่ง ส่งผลให้ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองแม้จะไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนหรือไม่ก็ตาม ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ดังแสดงใน Table 6

Table 6 Comparison on the Level of Receiving Information of People Participation in the Conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest.

Level of receiving information	n	Mean	SD
More than 3 times per month	20	3.06	0.867
3 times per month	12	2.95	0.838
2 times per month	18	2.43	0.697
1 time per month	29	2.69	1.073
None	4	2.17	1.520
Total	83	2.74	0.957
F		1.601	
p-value		0.182	

Note: n: number of samples;
SD: standard deviation;
df: degree of freedom;
Significance determined at the $p < 0.05$ level

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทั้ง 2 กลุ่ม ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ -3.797 ค่า df เท่ากับ 81 และค่า p-value เท่ากับ 0.842 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ คือ 0.05 แสดงว่าประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตาม

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล (2544) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การได้รับการฝึกอบรมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทั้งนี้แม้ว่าประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองโดยส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน การจัดการดูแลรักษาป่าก็ตาม นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าประชาชนส่วนใหญ่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ

อนุรักษ์ป่าชุมชนมาก ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพ ภาระหน้าที่ บางครั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ป่าชุมชนก็อาจน้อยลง หรือไม่ได้เข้าร่วมเลยเพราะต้อง ทำมาหากิน หรือต้องรับผิดชอบหน้าที่ของตน จึงทำให้ การเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนไม่แตกต่าง

จากกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม รวมถึงการกระจาย ข่าวสารของผู้นำชุมชน หรือกรรมการป่าชุมชนทำให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แม้ว่าจะไม่ได้เข้ารับการ ฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนก็ตาม ดังแสดงใน Table 7

Table 7 Training comparison of People Participation in the Conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest.

Training	n	Mean	SD
Never had training	15	1.91	.944
Have had training	68	2.92	.865
Total	83	2.415	0.9045
t		-3.797	
p-value		0.842	

Note: n: number of samples;
SD: standard deviation;
t: t-test one tailed value;
df: degree of freedom;
Significance determined at the $p < 0.05$ level

สมมติฐานที่ 7 ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทอง ที่มีปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ป่าชุมชนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน เขาราวเทียนทองแตกต่างกัน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทั้ง 2 กลุ่ม ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ -1.880 ค่า df เท่ากับ 81 และค่า p-value เท่ากับ 0.045 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ คือ 0.05 แสดงว่าประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมใจ (2531) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษากรณี ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ ทั้งนี้ เนื่องจาก ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองยังขาดหน่วยงานที่เข้า มาสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน อีกทั้งผู้ที่ได้รับการฝึกอบรม หรือให้ความรู้เป็นกลุ่ม คนกลุ่มเดียวกันเสมอ แม้ว่าแหล่งข้อมูลส่วนใหญ่จะ มาจากผู้นำชุมชน แต่ความถี่ของการได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนอยู่ในระดับน้อย และ ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่าง คือ ระดับการศึกษา ซึ่งทำให้ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าชุมชนแตกต่างกัน ส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจน้อยตามไปด้วย การมี ส่วนร่วมกิจกรรมกับกลุ่มผู้นำชุมชนหรือส่วนร่วมใน การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ชุมชนน้อย ลงด้วย ดังแสดงใน Table 8

สมมติฐานที่ 8 ประชาชนบ้านเขาราวเทียนทอง ที่คาดหวังในผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับต่างกัน จะมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง แตกต่างกัน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทั้ง 3 กลุ่ม ค่า F ที่คำนวณได้ เท่ากับ 2.994 ค่า df เท่ากับ 81 และค่า p-value เท่ากับ 0.087 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ คือ 0.05 แสดงว่าประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองที่คาดหวังในผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสภาพ (2536) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอท่าใหม่ และกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรีพบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทั้งนี้ เนื่องจากชาวบ้านเขาราวเทียนทองไม่ได้คาดหวังผลประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่จะได้รับแต่อย่างใด เนื่องจากการทำกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง มีมาตั้งแต่อดีตและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของประชาชนบ้านเขาราวเทียนทองอยู่แล้ว อาทิ ความคาดหวังต้องการให้ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีสภาพแวดล้อมที่น่ายินดี มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และการได้ใช้ประโยชน์จากป่า เช่น เป็นแหล่งอาหาร ยาสมุนไพร และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จึงทำให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทองไม่แตกต่างกัน ดังแสดงใน Table 9

Table 8 Comprehension level comparison of people participation in the conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest.

Comprehension level	n	Mean	SD
Low	2	1.50	2.121
High	81	2.77	0.918
Total	83	2.14	1.520
t		-1.880	
p-value		0.045	

Note: n: number of samples;
SD: standard deviation;
t: t-test one tailed value;
df: degree of freedom;
Significance determined at the $p < 0.05$ level

Table 9 Expected benefits comparison of people participation in the conservation of Khao Rao Thian Tong Community Forest.

Level expected benefits	n	Mean	SD
Low	0	0.00	0.00
Moderate	11	2.28	1.011
High	72	2.81	.936
Total	83	2.74	.957
t		2.994	
p-value		0.087	

Note: n: number of samples;
SD: standard deviation;
t: t-test one tailed value;
df: degree of freedom;
Significance determined at the $p < 0.05$ level

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง โดยชุมชนบ้านเขาราวเทียนทอง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มากที่สุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน และการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

การทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท ได้แก่ สถานภาพทางสังคม และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยหลัก ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ อายุ การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนและผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเน้นด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ให้กับกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องอนุรักษ์ป่าชุมชนน้อย โดยการให้ความรู้หรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้มากขึ้น
2. สนับสนุนและชักชวนให้กลุ่มคนที่ไม่ใช่แกนนำชุมชนหรือบุคคลที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ให้เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้มากกว่าเดิม

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- ประสพสุข คีรินทร์. 2531. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิสิษฐ์ บุญชัย. 2528. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรรมการสภาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มงคล จันทรส่อง. 2544. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอนนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาพร อธิพิงษ์. 2536. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอท่าใหม่และกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมใจ เข้มเจริญ. 2531. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสระเียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมบูรณ์ อัมพนพนารัตน์. 2542. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่า: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. 1970. Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement* 30: 607-608.